

UDK:323:37,014,5(44)

Guzal KAMBAROVA,
Mustaqil tadqiqotchi
E-mail: kambarovaguzal@yahoo.com

O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi O'zbekistonning eng yangi tarixi masalalari bo'yicha Muvofiqlashtiruvchi metodik markazi katta ilmi hodimi, siyosiy fanlar doktori, dostent, Yuldasheva G.I. taqrizi asosida

FRANSIYA YOSHLAR SIYOSATIDA MADANIY MEDIATSIYA

Аннотация

Maqolada madaniyat siyosatidagi "mediatsiya" atamasi, uning Fransiya yoshlar siyosati va ta'lim tizimida qo'llanish jihatlari ko'rib chiqiladi. "Yangi xizmat – yosh xodim" dasturi doirasida mediatsiya usullari va uning natijalari o'rganiladi. Shuningdek, Fransiyadagi madaniy mediatsiyaning turli darajadagi ijtimoiy qatlam vakillari (bolalar bo'g'chasi tarbiyalanuvchilari, maktab o'quvchilari, kattalar, mihojirlar, savodsizlar, huquqbuzarlar, nogironlar va boshqalar)ning jamiyatga moslashishidagi vazifasi tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: madaniy mediatsiya, yoshlar siyosati, demokratizatsiya, madaniy-ma'rifiy faoliyat.

КУЛЬТУРНАЯ МЕДИАЦИЯ ВО ФРАНЦУЗСКОЙ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКЕ

Аннотация

В статье рассматривается термин «медиация» в культурной политике, его применение во французской молодежной политике и системе образования; вопросы внедрения медиации в систему образования, ее значение. Методы медиации и ее возможные результаты изучаются в рамках программы «Новая услуга – молодой сотрудник». Также анализируется функция культурного посредничества во Франции в социальной адаптации представителей разных социальных слоев (детсадовцев, школьников, взрослых, иммигрантов, неграмотных, преступников, инвалидов и др.)

Ключевые слова: культурная медиация, молодежная политика, демократизация, культурно-просветительская деятельность.

CULTURAL MEDIATION IN FRENCH YOUTH POLICY

Annotation

This article explores the concept of "mediation" within the context of cultural policy, particularly its implementation in French youth policy and the education system. Mediation methods and their possible results are studied within the framework of the "New Service – Young Employee" program. The function of cultural mediation in France in the social adaptation of representatives of different social strata (kindergarten children, schoolchildren, adults, immigrants, illiterate people, criminals, disabled people, etc.) is also analyzed.

Key words: cultural mediation, youth policy, democratisation, cultural and educational activities.

Kirish. Maqolaning dolzarbligi globallashtirish sharoitida o'sib kelayotgan yosh avlod vakillari orasida insoniylik, bag'rikenglik, birdamlik, siyosiy-madaniy savodxonlik kabi ko'nikmalarini singdirish va shakllantirishga bo'lgan ehtiyoj oshib bormoqda.

Hozirgi kunda tinchlik o'rnatishda duch kelayotgan muammolar, madaniyatlararo muloqot, global tendentsiyalar, raqamli inqilob, sun'iy idrok (AI) kabi masalalar Markaziy Osiyo davlatlari yoshlari uchun ham qiyinchiliklar, ham imkoniyatlar yaratmoqda. 2020 yilda Markaziy Osiyo davlatlari aholisining 24,1% yoshlar tashkil etdi [5]. Tinchlik o'rnatish, millatlararo totuvlik, diniy bag'rikenglik, madaniy xilma-xillikni targ'ib qilish va saqlab qolish uchun Markaziy Osiyo davlatlarining strategik rivojlantirish dasturidan joy olgan.

Bugungi kunga qadar, Markaziy Osiyo davlatlari hududida madaniy va yoshlar siyosatida mediatsiya mavzusi chuqur tadqiq etilmagan. Shu maqsadda, madaniy mediatsiyaning ta'lim tizimida joriy qilinishi, yoshlar o'rtasida madaniy muloqotning o'rnatilishi, madaniyatni demokratizatsiyalash kabi masalarni Fransiya tajribasi misolida ko'rib chiqmoqchimiz. Tadqiqot avvalo muzeylar, teatrlar, galeriyalar, ta'lim, jamoatchilik bilan aloqalar va boshqalar madaniy tashkilotlar o'rtasidagi zaif madaniy muloqot sabablariga e'tiborni qaratib, "Madaniy mediatsiya sana'at va madaniyat vakillari o'rtasidagi masofani qanday yaqinlashtiradi?", "Ommaga ularni tushunishni qanday osonlashtiradi?", "Madaniy tafovutlarni bartaraf etish uchun madaniyat muassasalarida qanday strategiyalardan foydalaniladi va bu jamiyat yoki davlat boshqaruv strategiyasi uchun qanchalik muhim?" kabi savollar tadqiqot markazidan o'rin olgan. Tadqiqot metodologiyasi tahlilning asosiy umumiy ilmiy usullarini, shu jumladan tizimlashtirish va umumlashtirish, solishtirish va taqqoslash usullarini qo'llashga asoslanadi.

1967 yil 18-22 dekabrda UNESCOga a'zo davlatlardan madaniyat sohasidagi vakillar, olimlar, ijodkorlar, yirik mutaxassislar yig'ilib, madaniy siyosati, ommani madaniyatga qiziqtirish va ijodkorlarni qo'llab quvvatlashda davlat siyosatining ahamiyatini inobatga olib, ilmiy tadqiqot va tahlillar asosida "Madaniy siyosat: tadqiqot va hujjatlar" to'plami ustida ishladilar. Unga ko'ra, "madaniy siyosat" iborasi davlatning madaniy faoliyati uchun asos bo'ladigan operatsion tamoyillar, amaliyotlar, ma'muriy yoki budjet boshqaruvi uchun yordamchi qo'llanma sifatida ko'rilishi mumkin. Albatta, a'zo davlatlar o'z oldiga qo'ygan madaniy qadriyatlar, maqsadlar va vazifalardan kelib chiqqan holda o'z madaniy siyosatini belgilaydi. Lekin, madaniy siyosatni samarali tadbir etish uchun, omma ehtiyoji va taklif etilayotgan madaniy faoliyatlar o'zaro bog'liq bo'lishi va bunda madaniy vositachilar: olimlar, ijodkorlar, san'atshunoslar, murabbiylar kabi mutaxassislariga ehtiyoj paydo bo'ladi [2].

Madaniy mediatsiya tushunchasining izohi. "Madaniy mediatsiya" atamasini tahlil qilishdan avval, biz "mediatsiya" so'ziga to'htalib o'tmoqchimiz. XX asrda "mediatsiya" atamasi yo'nalish sifatida o'rganila boshlanib, mediatsiyada ikki tomonlama munosabatlarni o'rnatish, aloqalarda oydinlik kiritish yoki ma'lumotlarni yetkazishda qulaylik yaratish uchun uchinchi shaxsni aralashuvini ko'zda tutadi.

Mediatorlik kasbi qadimgi Yunon davrida paydo bo'lgan [6]. Ya'ni bu "aralashuv" xolisona, mustaqil bo'lishi kerak. "Mediatsiya" atamasi har doim ham madaniyatga aloqador bo'lmagan. Avvalo, mediatorning asosiy vazifasidan biri, nizolarni xolisona turib hal qilishdan iborat bo'lgan. Masalan, yuridik nuqtai nazardan qaraganda, "mediatsiya" nizolarni sudga yetib bormasdan hal qilish, bunday holatda mediator uchinchi shaxs sifatida xolis tomon vazifasini bajaradi.

O'zbekiston ta'lim tizimida "muzey pedagogikasi" kabi atama qo'llanish qabul qilingan bo'lib, muzeyning ahloqiy ma'naviy tarbiya, shaxsning millatparvar va vatanni sevish, ardoqlash, tarixini o'rganish kabi ta'lim va tarbiya jarayonlarida pedagogikaning yangi sohasi sifatida ko'riladi [3].

Fransiya madaniyat tizimi amaliyotiga "madaniy mediatsiya" atamasi 1990 yillar boshida boshqa sinonim atamalar bilan kirib kela boshlagan, va 1997 yildan boshlab madaniy faoliyatlar va ularni joriy etishdagi ma'lum bir faoliyat turi uchun qo'llanila boshlangan [8]. Ma'lum bir faoliyat turi deganda, ishsizlikni kamaytirish, yoshlarni kasbga yo'naltirish, yangi ish bilan ta'minlash maqsadida "Yangi xizmat - yosh xodim" dasturini qabul qilinishi va yangi turdagi mutaxassisliklarni joriy etilishi nazarda tutilgan [12] Unga ko'ra vazirliklar va maxalliy davlat tashkilotlari yangi ish o'rinlarini yaratishlari, yoshlarni yangi kasb va mutaxassislikka o'rgatish, va ularni yangi ish o'rinlariga jalb qilish kabi majburiyatlar yuklatilgan.

Mediatsiya munosabatlar (shaxs/gurux, jamoat ishi/tashkilotlar, hudud/vaqt)da san'atga oid tajribalar, amaliyotlar haqida fikr yuritishga (yaratish, tarqatish va qabul qilish) va barcha toifadagi omma uchun teng bo'lgan sharoitlarni yaratishga xizmat qiladi [12]. Shuningdek, jamiyatning turli qatlamlari bo'lgan muhojirlar, uysizlar, qamoqxonadagilar, bemorlar, qariyalar, imkoniyati cheklangan shaxslar va h.z.larning ijtimoiy aloqadorligini inobatga olgan holda ular uchun yagona madaniy zamin yaratadi [1]. Mazkur vaziyatda asosiy vazifa muzeylar zimmasida bo'lib, ushbu qatlam vakillari xususiyatlarini inobatga olgan holda, madaniy ta'limning yangi uslublarini yaratish, o'rganishni osonlashtiruvchi yangi yechimlarni joriy qilishni talab etadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Gordienko N.E. & Sinitsyna A.O. (2015), Aubouin N., Kletz F., Lenay O. (2009, 2010), Caillet E. (1995) kabi olimlar madaniy mediatsiyaning ta'riflari va yondashuvlari o'rganib, bu jarayonda til va nutqning vazifasi, muzeylarga tashrif buyuruvchilarni jalb qilish, eksponatlar va dasturlar orqali madaniyat, san'at, meros kabi tushunchalarni rivojlantirish, muloqot jarayonida duch keladigan tashkiliy muammolarni hal qilish, shuningdek madaniy muhitda inson resurslarini boshqarishda mediatsiyaning ahamiyati haqida o'rganishgan.

Bundan tashqari, madaniy mediatsiyada etika, mediatorlarning axloqiy mas'uliyati, mahalliy hamjamiyatlar o'rtasida madaniy muloqot o'rnatishda duch kelinadigan muammolarga yechim topish va jamiyatning barqaror rivojlanish kabi mavzularni Côté K. (2016), Rasse P. (2000), Kaun J. (1999, 2012) o'z tadqiqot ishlarida yoritishgan. Ularning ta'kidlashicha, madaniy vositachilik nafaqat madaniyatlararo tushunishni rivojlantiradi, balki mintaqalarning barqaror ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishiga ham hissa qo'shadi.

Shuningdek, Kamneva G.P. (2008), Aim R. (2009), Malraux A. (1967) kabi yana bir guruh olimlar madaniy mediatsiyaning ijtimoiy-siyosiy va boshqaruv jihatiga urg'u berib, madaniy merosni saqlab qolish, milliy o'ziga xoslik va merosni qadrlash va mas'uliyatni shakllantirishda madaniy siyosatning ahamiyatini ko'rsatib, unda hukumat va mahalliy tashkilotlarning roli, mahalliy jamoalar uchun hududlar madaniy loyihalarni ishlab

chiqish va boshqarish tashabbusini qo'llab-quvvatlash kabi yondashuvlarni tahlil qilishgan.

Muzeylardagi madaniy meros obyektlari o'rtasidagi bog'liqlik, muzeylarning jamiyatdagi o'zgarishlarga moslashishi va shu bilan birga merosni saqlab yetkazishda asosiy vazifasini saqlab qolish lozimligi va bunda raqamli texnologiyalar yordamida interfaol ta'lim yondashuvlar tahlilini Janes R.R. (1995), Nigmatov A. (2021), Schiele B. (2001) kabi olimlar o'rganishgan.

Ushbu manbalar madaniy mediatsiya, merosni boshqarish va muzeyshunoslik bo'yicha tadqiqotlar uchun keng qamrovli asos bo'lib, turli madaniy va milliy kontekstlarda nazariy tushunchalar va amaliy misollarni taqdim etadi. Ular madaniy siyosat va diplomatiya, madaniy muloqot amaliyoti va merosni saqlashda mediatsiya fani ahamiyati haqida fikr yuritiladi.

Tahlil va natijalar. Fransiya ta'lim tizimida madaniy mediatorlik, yoki vositachilik bilan o'qituvchi yoki murabbiy emas, balki san'at va madaniyat sohasi, hamda tarixni yaxshi o'rgangan mutaxassis shu'gullanadi. Olive Rishar va Sara Baret ta'kidlashlaricha, mediatsiya tushuncha shunchalik murakkab va keng qamrovli bo'lib, o'z navbatida murabbiy/rahbar, tashkilotchi, gid yo'lboshlovchi, agent, "talqinchi", ko'rsatuvchi, tarjimon, "vositachi", yordamchi, ro'yxatga oluvchi, joriy etuvchi, "mediator" kabi turli atamalarga murojaat qilishni talab qiladi [3].

Madaniyatlar o'rtasidagi vositachilik ko'pincha nozik ma'lumotlar yoki munozarali mavzular bilan ishlashni o'z ichiga oladi, shuning uchun ma'lumotlar va ishtirokchilarga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lish muhimdir. Tadqiqot jarayonining o'zi ishtirok etgan turli madaniyatlarga hurmat bilan munosabatda bo'lishini ta'minlash, stereotiplar yoki noto'g'ri fikrlar yuzaga kelishini oldini olishda mediatorlar ham elchi, ham vakil vazifasini bajarishiga to'g'ri keladi [9. B. 40].

Xulosa. Yuqorida keltirilgan materiallarga asosan Fransiyada "Yangi xizmat - yosh xodim" dasturini qabul qilinishi, ushbu dasturning bir bo'lami sifatida "madaniy mediatsiya" va "mediator" faoliyati, using maktab o'quvchilari va yoshlar ta'lim va tarbiyasidagi ahamiyati, va madaniy mediatsiyaning ta'lim tizimida yo'lga qo'yilganligini ko'rib chiqildi. Madaniyat va san'at bilan bog'liq obyektlar, tashkilotlar va tadbirlarni omma e'tiboriga to'g'ri havola qilishda, uning madaniy savodxonligini oshirishdagi muhim vazifa madaniy mediatsiya tizimi bajaradi.

Markaziy Osiyo, jumladan O'zbekistondagi yoshlar orasida madaniy savodxonlik, madaniy o'ziga xosliklar, madaniy mafkuralarni to'g'ri shakllantirish va madaniy immunitet hosil qilish uchun ta'lim tizimida madaniy mediatsiyaning joriy etilish maqsadga muvofiqdir. Buning uchun avvalo, Fransiya tajribasini o'rganish, muzey pedagogikasini mukammallashtirish, muloqotda nutq va tarjima ahamiyati, ijtimoiy hamjihatlik, tinchlik o'rnatish va o'zaro tushunish rivojlantirishda madaniyatlararo muloqot kabi tushuncha va ko'nikmalarni o'z ichiga qamrab oluvchi madaniy mediatsiyaning ta'lim tizimiga kiritish tavsiya etiladi.

Tadqiqotning asosiy natijasidan ko'rish mumkinki - mediatsiya madaniyat, ta'lim, diplomatiya, muzeylar, ommaviy axborot vositalari va jamoat ishlari kabi turli kontekstlarda madaniy tafvutlar qanday boshqarilishini, muzokara qilinishini yoki bog'lanishini o'rganish uchun fanlararo yondashuvlarni birlashtirishga asos bo'la oladi.

ADABIYOTLAR

1. Гордиенко Н.Е., Синицына А.О., Médiation Culturelle. Différents Accès vers la Définition. Язык: категории, функции, речевое действие. // Мат-лы межд. научной конф. 16–17 апреля 2015 г. Ч. I. М. – Коломна. М.: МПГУ, 2015. С. 40–44.
2. Камнева Г.П., Современная культура как объект музейного менеджмента // Вестник Ассоциации вузов туризма и сервиса. 2008. No 3. С. 16–21.
3. Nigmatov A., "Muzey pedagogikasi va axborotlashtirish texnologiyasi", "Raqamli iqtisodiyot", ilmiy elektron jurnal, 7 son, bb. 333-339.
4. Синицына А.О., Культурная медиация и ее формы в педагогической науке и практике во Франции // Вестник Ассоциации вузов туризма и сервиса. Т. 11. 2017. No 1. С. 67–76.
5. Aim R., Conduire un Projet – l'usage des PME, PMI, TPE et des collectivités territoriales. La Plaine Saint Denis: Afnor Edition. 2009.

6. Aubouin N., Kletz F., Lenay O., Entre continent et archipel. Les configurations professionnelles de la médiation culturelle// document de travail du DEPS/ 2009. No 1. Une synthèse de l'étude est disponible en ligne: <http://www.culture.gouv.fr/culture/deps/2008/pdf/cetudes-2010-1.pdf>.
7. Aubouin N., Kletz F., Lenay O., Médiation culturelle: l'enjeu de la gestion des ressources humaines// Cultures études. 2010. No 1. Disponible sur internet: <http://www2.culture.gouv.fr/culture/deps/2008/pdf/cetudes-2010-1.pdf>.
8. Bordeaux M., La médiation culturelle en France, conditions d'émergence, enjeux politiques et théoriques, Culture pour tous Actes du Colloque international sur la médiation culturelle Montréal – Décembre 2008.
9. Brabander L. La Valeur des idées. Paris: Dunod. 2007.
10. Beaud S., Weber F., Guide de l'enquête de terrain. Paris: La Découverte, 2010.
11. Caillet E, avec la collaboration d'Evelyne Lehalle. A l'Approche du musée, la médiation culturelle. Lyon: PUL. 1995.
12. Caune J., Pour une éthique de la médiation. Le sens des pratiques culturelles. Grenoble: PUG. 1999.